

ROZDZIAŁ 7

ZASOBY FINANSOWE W ZARZĄDZANIU ORGANIZACJAMI. MAJĄTEK ORGANIZACYJNY I JEGO SKŁADNIKI

Lukasz Furman

1. Majątek jako kategoria ekonomiczna

Przedsiębiorstwo jest bardzo skuteczną organizacją, dzięki której możemy prowadzić działalność gospodarczą. W ramach tego podmiotu podejmowane są decyzje:

- jakie wyroby gotowe albo usługi wytworzyć oraz w jakiej ilości,
- jakich czynników produkcji użyć i w jakich proporcjach,
- jak ukształtować cenę.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez przedsiębiorców wymaga posiadania określonych zasobów (składników) majątkowych, które są niezbędne dla realizacji określonych celów. Takimi składnikami majątkowymi przykładowo mogą być nieruchomości, ruchomości, papiery wartościowe czy też pieniądze.

W literaturze przedmiotu spotykamy definicję majątku. W. Gabrusiewicz uważa, że jest to wszystko to, co ma określoną wartość i jest niezbędne do działalności przedsiębiorstwa oraz osiągnięcia korzyści¹.

Majątek jednostki gospodarczej jest często kojarzony z zasobami przedsiębiorstwa wśród, których wyróżnia się:

¹ W. Gabrusiewicz, *Podstawy analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne 2007, s. 58.

- a) kapitał organizacyjny, przez który rozumie się cechy i atrybuty przedsiębiorstwa, takie jak struktura organizacyjna, wewnętrzne systemy regulacyjne, wizerunek, stosunki wewnętrzne, kultura organizacyjna, styl zarządzania oraz relacje przedsiębiorstwa z otoczeniem²,
- b) kapitał ludzki rozumiany, jako potencjał intelektualny, w tym m. in. umiejętności, doświadczenie oraz cechy osobowości pracowników,
- c) kapitał finansowy, za który uważa się środki finansowe posiadane przez przedsiębiorstwo, zarówno w postaci zmaterializowanej, jak i zdematerializowanej,
- d) kapitał fizyczny, stanowiący elementy majątku przedsiębiorstwa.

Do tematyki majątku w bardzo dużym stopniu odnosi się ustawa o rachunkowości, która ukazuje, jak ewidencjonować majątek, dokonując jego klasyfikacji, oraz jak go wyceniać. Majątek jednostki gospodarczej możemy podzielić według kilku kryteriów:

- po pierwsze według kryterium płynności, tzn. szybkości zamiany danego składnika majątkowego na gotówkę,
- po drugie według kryterium okresu zużywania się majątku podczas prowadzenia działalności gospodarczej (w odniesieniu do majątku obrotowego oraz majątku trwałego).

W rachunkowości majątek trwały związany jest z prowadzeniem działalności w sposób względnie trwały, przez długie okresy czasu, sięgające nawet wielu lat (np. budynki). Podczas okresu użytkowania majątek trwały, mimo że zachowuje swoją postać to stopniowo się zużywa, przekazując swoją wartość na wyroby gotowe lub usługi. Można zatem powiedzieć, że majątek trwały nie zużywa się w jednym cyklu produkcyjnym, ale zachowuje swoją postać przez dłuższy okres czasu.

Inaczej rzecz ma się z majątkiem obrotowym, który ulega przekształceniu w trakcie jednego cyklu okrężnego obiegu środków, który ma następującą postać:

- a) wydatkowanie pieniędzy na zakup materiałów i surowców,
- b) zakup wymienionych komponentów do produkcji,
- c) przetworzenie w ramach cyklu produkcyjnego materiałów i surowców,
- d) uzyskanie półfabrykatu, a następnie wyrobu gotowego,
- e) sprzedaż wytworzonego produktu i uzyskanie w zamian pieniędzy.

² A. Sopińska, *Kapitał intelektualny w zarządzaniu od teorii do praktyki – wizja przyszłości*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH nr 41, Warszawa 2007, s. 142.

Podkreślić należy, że majątek trwały cechuje bardzo niska płynność (znacznie wolniej dokonuje się zamiany składnika majątku, trwałego na gotówkę). Z kolei majątek obrotowy jest najbardziej płynnym majątkiem co oznacza, że przedsiębiorstwo znacznie szybciej wymienia go na środki pieniężne. Najbardziej płynnym majątkiem obrotowym jest gotówka w kasie oraz środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym.

2. Bilans majątkowy i jego zakres

Poruszana wcześniej tematyka majątku jest bardzo ważna dla każdego przedsiębiorstwa. Każde przedsiębiorstwo istniejące lub nowo powstałe posiada określony majątek rzeczowy w postaci nieruchomości i ruchomości oraz środków finansowych niezbędnych do zakupu środków wytwórczych. Posiadany majątek musi być ewidencjonowany według określonych zasad przewidzianych w ustawie o rachunkowości. Zadanie to jest wypełnione poprzez sporządzenie bilansu majątkowego z jednej strony opisanie posiadanego majątku w sposób wartościowy, a z drugiej pokazanie źródeł jego finansowania. Taki bilans obligatoryjnie jest sporządzany na początku działalności bądź na początku roku bilansowego. Nazywany jest wówczas bilansem otwarcia. Z kolei kiedy likwidujemy działalność, bądź kończymy rok sprawozdawczy sporządzamy bilans zamknięcia. Bilans majątkowy jest podstawowym składnikiem sprawozdania finansowego i jest sporządzany na z góry ustalony dzień, który nazywany jest momentem bilansowym. W dniu bilansowym bilans prezentuje w ujęciu rzeczowym i wartościowym ujęcie majątku jednostki gospodarczej oraz źródła jego pochodzenia. W polskiej rzeczywistości gospodarczej bilans ma, z góry ustaloną przez przepisy ustawy o rachunkowości. Występuje w postaci dwustronnej tabeli (zestawienia):

- po prawej stronie (aktywów) czyli majątku przedsiębiorstwa oraz
- po lewej stronie (pasywów) czyli źródeł pochodzenia majątku.

Dodatkowo bilans musi zawierać oznaczenie firmy i jej adres, oznaczenie momentu bilansowego, datę sporządzenia oraz podpisy osób odpowiedzialnych za sporządzenie bilansu. Najczęściej jest to kierownik jednostki w postaci dyrektora lub prezesa bądź też właściciela. Podpis zazwyczaj również składa osoba przygotowująca bilans czyli główny księgowy jednostki. Wszystkie dane umieszczone w bilansie muszą być rzetelne (być zgodne z rzeczywistością i odzwierciedlać w pełni przeprowadzone operacje gospodarcze), a także niewadliwe (np. uznanie

coś za koszt, co w rzeczywistości jest tylko wydatkiem). Według ustalonych reguł bilans jednostki gospodarczej można zobrazować w sposób następujący:

Tabela 1. Bilans majątkowy

Bilans sporządzony na dzień 31.12.2xxx r.	
AKTYWA (MAJĄTEK)	PASYWA (KAPITAŁY)
– Aktywa trwałe – Aktywa obrotowe	– Kapitały własne – Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania
Suma bilansowa aktywów	Suma bilansowa pasywów

Źródło: opracowanie własne.

Obydwie strony bilansu posiadają w swej strukturze sumy bilansowe, które zawsze są sobie równe. Ogół źródeł pochodzenia majątku musi się zgadzać z łączną sumą wartości majątku trwałego i majątku obrotowego. Często mówi się o równaniu bilansowym, które właśnie oznacza równowagę pomiędzy aktywami i pasywami. Jeśli obydwie strony przedstawiają różne wartości, oznacza to błąd w sporządzaniu bilansu. Analiza poszczególnych składników majątku trwałego oraz majątku obrotowego dostarcza informacji o strukturze majątku, a z drugiej strony pozwala określić, jak zaangażowane są pasywa w finansowaniu aktywów. Chodzi przede wszystkim o to, ażeby rozpoznać po stronie pasywów, jak duże jest finansowanie działalności własnym kapitałem oraz kapitałem obcym. Wstępna analiza bilansu pozwala stwierdzić, jak dużym majątkiem jednostka gospodarcza dysponuje.

Tabela 2. Uproszczony bilans dla jednostek gospodarczych według Ustawy o rachunkowości

Aktywa	Pasywa
<p>Aktywa trwałe</p> <p>I. Wartości niematerialne i prawne</p> <ol style="list-style-type: none"> Know how Koszty prac rozwojowych Wartość firmy Inne wartości niematerialne i prawne Zaliczki na poczet wartości niematerialnych i prawnych 	<p>Kapitał (fundusz) własny</p> <p>I. Kapitał (fundusz) podstawowy</p> <p>II. Kapitał (fundusz) zapasowy</p> <p>III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny</p> <p>IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe</p> <p>V. Wynik finansowy netto roku obrotowego</p> <ol style="list-style-type: none"> Zysk netto (wielkość dodatnia) Strata netto (wielkość ujemna) Odpisy z wyniku finansowego bieżącego roku obrotowego

<p>II. Rzeczowy majątek trwały</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grunty własne 2. Budynki i budowle 3. Urządzenia techniczne i maszyny 4. Środki transportu 5. Pozostałe środki trwałe 6. Środki trwałe w budowie <p>III. Finansowy majątek trwały</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Akcje i udziały w innych jednostkach 2. Pozostałe akcje i udziały 3. Inne papiery wartościowe 4. Pożyczki długoterminowe 5. Inne składniki finansowego majątku trwałego <p>IV. Należności długoterminowe</p> <p>Aktywa obrotowe</p> <p>I. Zapasy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Materiały 2. Półprodukty i produkcja w toku 3. Produkty gotowe 4. Towary 5. Zaliczki na poczet dostaw <p>II. Należności i roszczenia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Należności z tytułu dostaw i usług 2. Należności publiczno – prawne 3. Pozostałe należności <p>III. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Akcje lub udziały własne do zbycia 2. Akcje i udziały w jednostkach zależnych 3. Akcje i udziały w jednostkach stowarzyszonych 4. Inne papiery wartościowe <p>IV. Środki pieniężne</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Środki pieniężne w kasie 2. Środki pieniężne w banku 3. Inne środki pieniężne (weksle, czeki obce itp.) <p>V. Rozliczenia międzyokresowe czynne</p>	<p>Kapitał obcy</p> <p>VI. Rezerwy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rezerwy na zobowiązania 2. Pozostałe rezerwy <p>VI. Zobowiązania długoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Długoterminowe zobowiązania 2. Długoterminowe pożyczki, obligacje 3. Długoterminowe kredyty bankowe 4. Pozostałe zobowiązania długoterminowe <p>VIII. Zobowiązania krótkoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zobowiązania krótkoterminowe 2. Pożyczki, 3. Kredyty bankowe 4. Zobowiązania wekslowe 5. Zobowiązania publiczno-prawne 6. Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń 7. Pozostałe zobowiązania krótkoterminowe <p>IX. Rozliczenia międzyokresowe bierne</p>
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy o rachunkowości.

Przedmiotowy bilans zawiera w swym zakresie aktywa i pasywa. W aktywach bilansu jednostki gospodarcze wykazują całość majątku znajdującego, który jest ich własnością bądź współwłasnością. Zgodnie z ustawą o rachunkowości przez aktywa rozumie się kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych (art. 3 ust. pkt 13 ustawy o rachunkowości – dalej UOR). Do aktywów (jak zaznaczono to w tabe-

li 2) zaliczamy aktywa trwałe (majątek trwały) przez co rozumie się przez to aktywa jednostki, które nie są zaliczane do aktywów obrotowych o przewidywanym okresie użytkowania dłuższym niż jeden rok.

Grupa rzeczowych aktywów trwałych przedsiębiorstwa jest dość duża. Zaliczane są do niej wszystkie istniejące w przedsiębiorstwie środki trwałe oraz środki trwałe w budowie, jak też zaliczki na budowę środków trwałych. Posiadane przez przedsiębiorstwo środki trwałe muszą być kompletne, zdadne do użytku w chwili przyjęcia ich do eksploatacji i przeznaczone do gospodarczego wykorzystania. Do środków trwałych zalicza się nieruchomości – w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego, maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy, ulepszenia w obcych środkach trwałych, inwentarz żywy. Kolejną grupą rzeczowych aktywów trwałych są środki trwałe w budowie. Do grupy tej zaliczamy istniejące środki trwałe poddane modernizacji powiększającej ich wartość przeprowadzonych prac ulepszących. Ulepszenie jest wzrostem wartości użytkowej środka trwałego (rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, adaptacja, rekonstrukcja) mierzonej jako wzrost wydajności środka trwałego, wzrost okresu używania itp. Do grupy rzeczowych aktywów trwałych zaliczane również są wypłacone zaliczki na prowadzoną budowę środków trwałych. Do czasu zrealizowania transakcji zakupu środka trwałego lub jego budowy wydatkowane środki pieniężne traktowane są jako zaliczki.

Wśród aktywów trwałych wyróżniamy również są należności długoterminowe, które stanowią ogół zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całość lub tę część pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego. W ich skład wchodzi należności od jednostek powiązanych oraz pozostałych.

Grupa wartości niematerialnych i prawnych oznacza nabyte przez jednostkę, prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby jednostki, a w szczególności: autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje, prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych, know-how, nabytą wartość firmy oraz koszty zakończonych prac rozwojowych. Wartości niematerialne i prawne nie podlegają ulepszeniu w świetle rozwiązań rachunkowości. Nie

można też wytworzyć wartości niematerialnej i prawnej i następnie przyjąć jej do ewidencji. Przepisy pozwalają jedynie nabyć ten składnik aktywów trwałych.

Ostatnia z grup składników majątkowych zaliczana do aktywów trwałych to finansowy majątek trwały (aktywa finansowe), który stanowi aktywa pieniężne, instrumenty kapitałowe wyemitowane przez inne jednostki, a także wynikające z kontraktu prawo do otrzymania aktywów pieniężnych lub prawo do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na korzystnych warunkach. Aktywa te mają w przyszłości przyczynić się do uzyskiwania korzyści finansowych w postaci odsetek, dywidend (udziałów w zyskach).

Kolejno wśród aktywów wyróżniamy aktywa obrotowe (majątek obrotowy), które, zgodnie z definicją ustawy o rachunkowości, oznaczają tę część aktywów przedsiębiorstwa, która w przypadku aktywów rzeczowych może być przeznaczana do zbycia lub zużycia w przedsiębiorstwie w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego, jak też te aktywa obrotowe, które zużywają się w ciągu okresu operacyjnego, charakterystycznego dla danej działalności produkcyjnej, także wówczas, gdy okres ten trwa w kolejnym roku gospodarczym. W takim ujęciu do tej grupy majątku będziemy zaliczać zapasy materiałów, półproduktów, produkcję w toku, produkty gotowe, towary oraz zaliczki na dostawy. Do zbioru aktywów obrotowych będziemy ponadto zaliczali:

- krótkoterminowe aktywa finansowe, które są płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub od daty ich założenia, wystawienia lub nabycia, albo stanowią aktywa pieniężne,
- krótkoterminowe należności obejmujące ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego,
- rozliczenia międzyokresowe trwające nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

W ramach aktywów obrotowych wykazuje się również środki pieniężne posiadane przez jednostkę gospodarczą zarówno w kasie, jak też na rachunkach bankowych. W przypadku posiadania przez jednostkę gospodarczą rachunku walutowego stan środków w obcej walucie musi być przeliczony na złote polskie.

Pasywa wykazywane w bilansie obejmują wszystkie źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa. Pośród pasywów wyróżnić możemy kapitały własne i obce.

Główny składnik kapitałów własnych stanowi kapitał (fundusz) podstawowy. Jego wartość odpowiada udziałom wpłaconym przez udziałowców lub kapitałowi wniesionemu przez akcjonariuszy. Kapitał podstawowy wnoszony jest przy zakładaniu przedsiębiorstwa i może być on podwyższany w czasie funkcjonowania przedsiębiorstwa przez udziałowców lub akcjonariuszy przez dopłaty do istniejącego kapitału. Podwyższenie kapitału musi być zgodne z umową spółki handlowej lub ze statutem regulującym ustrój przedsiębiorstwa. Kapitał podstawowy może być również zwiększany z części wypracowanego zysku. O wszystkim jednak decydują udziałowcy lub akcjonariusze w podjętych uchwałach.

W zależności od formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa może przybierać inną nazwę:

- kapitału zakładowego (udziałowego) w spółce z o. o.,
- kapitału zakładowego (akcyjnego) w spółce akcyjnej,
- funduszu założycielskiego w przedsiębiorstwie państwowym,
- funduszu udziałowego w spółdzielni,
- kapitału własnego (właścicieli) w spółkach osobowych,
- kapitału własnego (właściciela) w jednoosobowej działalności gospodarczej.

Dodatkowo wśród kapitałów własnych wyróżniamy kapitał (fundusz) zapasowy, który tworzony jest w trakcie działalności. Powstaje on z podziału zysku, z nadwyżki ceny emisyjnej nad ceną sprzedaży akcji, itp. Kapitał zapasowy przedsiębiorstwa tworzony jest głównie na pokrycie strat finansowych powstających w toku działalności.

W praktyce możemy mieć do czynienia z następującymi kapitałami zapasowymi:

- kapitał zapasowy w spółkach kapitałowych i osobowych,
- fundusz przedsiębiorstwa w przedsiębiorstwach państwowych,
- fundusz zasobowy w spółdzielniach.

W pasywach bilansu wykazywany jest również kapitał z aktualizacji wyceny zaliczany do kapitałów własnych, a będący odzwierciedleniem obligatoryjnej (z mocy prawa) aktualizacji wartości aktywów trwałych przedsiębiorstwa.

Pozostałe kapitały i fundusze rezerwowe w jednostkach gospodarczych tworzy się zgodnie z umowami lub statutami, poza przypadkami wcześniej wymienionymi. Kapitał rezerwowy może być tworzony z różnych źródeł, m.in. z zy-

sków z lat ubiegłych, z wartości nominalnych akcji własnych, uzyskanych nieodpłatnie lub odpłatnie.

Zysk lub strata z lat ubiegłych należy również do kapitałów własnych i pochodzi z zysku lat ubiegłych lub niepokrytej straty. Wymieniona pozycja pasywów bilansu może znaleźć się w nich w przypadku niepełnego podzielenia wygenerowanego zysku lub straty z lat ubiegłych.

Zysk (strata) netto dotyczy aktualnego roku obrotowego. Wykazany zysk (strata) może być pomniejszony o odpisy zysku dokonane w ciągu roku zgodnie z podjętymi uchwałami.

Kolejnymi pozycjami pasywów przedsiębiorstwa są pasywa obce, nazywane zobowiązaniami i rezerwami na zobowiązania. Kierownictwo przedsiębiorstwa powinno zwracać szczególną uwagę na wartość kapitału obcego będącego w dyspozycji przedsiębiorstwa. Kapitały obce dzielone są na cztery podstawowe grupy: rezerwy na zobowiązania, zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe oraz rozliczenia międzyokresowe. Rozliczenia międzyokresowe odnoszą się do zobowiązań na przyszłe lata działalności. Przez zobowiązania w ujęciu rachunkowości należy rozumieć wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki. W zależności od czasookresu wypełnienia zobowiązań jednostki gospodarczej dzielimy je na: krótkookresowe (do 1 roku), długookresowe (ponad 1 rok). Rezerwy to z kolei zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne np. rezerwa na naprawy gwarancyjne.

Podsumowując zagadnienia zawarte w niniejszym podrozdziale, stwierdzić należy, że bilans majątkowy jest uznawany jako podstawowe sprawozdanie finansowe umożliwiające analizę sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa. Dodatkowo możemy dokładnie przeanalizować strukturę aktywów i pasywów bilansu. Ocena potencjału majątkowego i źródeł jego finansowania może odbyć się poprzez:

- pionową analizę bilansu, które polega na weryfikacji struktury aktywów (sytuacja majątkowa) i struktury pasywów (sytuacja finansowa),
- poziomą analizę bilansu, polegającą na ustalaniu zależności pomiędzy składnikami majątku a źródłami ich finansowania.

Zapoznanie się z kapitałami i odpowiadającymi im zasobami majątkowymi umożliwia prawidłową ocenę sytuacji finansowo-majątkowej.

Warto wspomnieć, że przedsiębiorca dla celów zarządczych może sporządzić bilans po każdym miesiącu w ciągu roku. Jest to dobre rozwiązanie, ponieważ umożliwia kontrolowanie na bieżąco zmian w składnikach pasywów i aktywów i adekwatne reagowanie na niekorzystne zjawiska w obrębie majątku i źródłach jego finansowania.

3. Zasady ewidencji majątku

Ewidencję środków trwałych przewiduje ustawa o rachunkowości. Nakazuje ona prowadzić ewidencję według wartości początkowej, która ustalana jest przy przyjęciu danego składnika majątkowego do użytkowania.

W przypadku zakwalifikowania składnika majątku do użytkowania i zaewidencjonowania w ewidencji środków trwałych przedsiębiorca musi go przyporządkować do odpowiedniej grupy za pomocą Klasyfikacji Środków Trwałych. Służy ona do uporządkowania składników majątku trwałego, głównie w celach statystycznych, ewidencyjnych lub amortyzacyjnych (np. ustalenie odpowiedniej stawki amortyzacyjnej). Według KŚT wyróżniamy następujące grupy środków trwałych:

- 0 – grunty
- 1 – budynki i lokale oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego i spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego
- 2 – obiekty inżynierii lądowej i wodnej
- 3 – kotły i maszyny energetyczne
- 4 – maszyny, urządzenia i aparaty ogólnego zastosowania
- 5 – maszyny, urządzenia i aparaty specjalistyczne
- 6 – urządzenia techniczne
- 7 – środki transportu
- 8 – narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 9 – inwentarz żywy

Według KŚT jako jednostkę ewidencji przyjmuje się pojedynczy obiekt majątku trwałego, który potrzebny jest w procesie wytwarzania wyrobów i świadczenia usług. Takim obiektem może być budynek, maszyna, pojazd. W bardzo nielicznych przypadkach do ewidencji przyjmuje się obiekt zbiorczy, którym dla przykładu może być zespół przewodów rurociągowych, zespół latarni na terenie zakładu, zespoły komputerowe.

Zaewidencjonowane środki trwałe w księgach rachunkowych mogą być nabyte lub wytworzone przez jednostkę gospodarczą we własnym zakresie. Dodatkowo inną możliwością pozyskania środka trwałego jest nieodpłatne otrzymanie go jako darowizny lub spadku. Innym sposobem pozyskania środka trwałego jest wniesione go w formie aportu jako udział rzeczowy. Ustalanie wartości początkowej środka trwałego będzie odbywało się w sposób następujący:

- w przypadku kupna uwzględniamy: cenę zakupu należną sprzedającemu, koszty związane z zakupem (koszty transportu, logistyki, załadunku, wyładunku, ubezpieczenia frachtu, montażu, opłat notarialnych, skarbowych, odsetek, prowizji, różnic kursowych), cło i podatek akcyzowy w przypadku importu. Wartość brutto zakupu może być pomniejszona o podatek VAT, który podlega odliczeniu.
- w przypadku wytworzenia we własnym zakresie zaliczamy do wartości początkowej: wartość w cenie nabycia zużytych rzeczowych składników majątku (surowce, materiały) i wykorzystanych usług obcych, wynagrodzenia z pochodnymi,
- w przypadku nieodpłatnego otrzymania przyjmuje się cenę rynkową z dnia nabycia albo wartość określoną w umowie o nieodpłatnym przekazaniu,
- w przypadku wkładu niepieniężnego przyjmuje się wartość składnika majątkowego na dzień wniesienia wkładu, który nie może być wyższy od jego wartości, natomiast suma wartości składników stanowiących aport i wkład pieniężny nie może przekraczać wartości nominalnej wartości objętych akcji bądź udziałów.

Użytkowany środek trwały traci swoją wartość początkową, gdyż się zużywa. Wartość początkowa pomniejszona o jego dotychczasowe zużycie (umorzenie) stanowi jego wartość bieżącą.

W trakcie użytkowania środków trwałych może również dojść do aktualizacji ich wartości, co jest spowodowane np. inflacją. W przypadku wystąpienia presji inflacyjnej i wzrostu wskaźnika inflacji o kilkadziesiąt procent wartość środków trwałych staje się zaniżona w odniesieniu do aktualnych cen podobnych aktywów. Jeśli nastąpi taka sytuacja, to na mocy odpowiednich przepisów można dokonać aktualizacji wartości środków trwałych. Na skutek aktualizacji wartości środków trwałych w ewidencji księgowej historyczne wartości środków zostają uaktualnione do poziomu powszechnie obowiązujących wartości.

Środki trwałe podlegają ewidencji księgowej na koncie syntetycznym 010 *Środki trwałe*. Jest to konto aktywne, które przewiduje po lewej stronie (strona Wn) księgowanie operacji gospodarczych zwiększających wartość początkową środków trwałych (zakup nowego środka trwałego, przyjęcie do eksploatacji środka trwałego w budowie, wniesienie aportu środka trwałego, otrzymanie nieodpłatne środka trwałego). Zmniejszenia natomiast dokonuje się po stronie Ma konta 010 *Środki trwałe*. Adekwatnie jak po stronie Wn operacje gospodarcze zmniejszające wartość środków trwałych dotyczyć mogą: aktualizacji wartości (in minus), sprzedaży środków trwałych, likwidacji, nieodpłatnego przekazania, wniesienia w formie aportu, itp.).

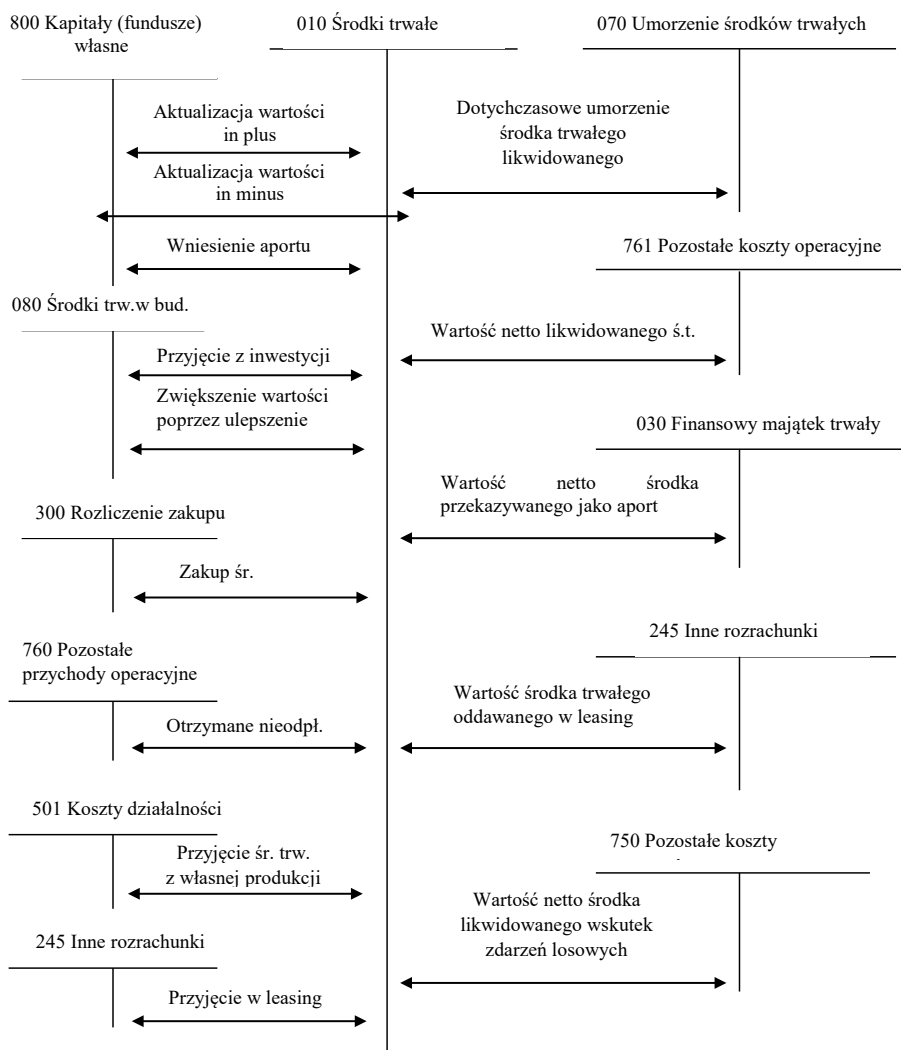
Konto 010 *Środki trwałe* najczęściej koresponduje ze stroną Wn konta 070 *Umorzenie środków trwałych*, przy ustalaniu wartości bieżącej środków.

Do ewidencji środków trwałych niezbędne jest wystawianie następujących dowodów księgowych:

- OT – przyjęcie środka trwałego do eksploatacji,
- LT – likwidacja środka trwałego,
- PT – nieodpłatne przekazanie środka trwałego.

Na podstawie wymienionych dokumentów dokonuje się odpowiedniego księgowania na koncie 010 *Środki trwałe*. Ponadto do ewidencji środków trwałych należy prowadzić ewidencję analityczną umożliwiającą w sposób szczegółowy identyfikację każdego składnika majątkowego.

Ewidencja środków trwałych będzie przebiegała następująco:

4. Strategia finansowania majątku przedsiębiorstwa

Strategia to zaplanowany program działania zmierzający do osiągnięcia zamierzonych celów. W literaturze przedmiotu spotykamy się z następującymi stwierdzeniami odnośnie strategii:

- jest to ciąg decyzji określających zachowanie organizacji w pewnym przedziale czasu³,
- zespół idei i konstrukcji, poprzez które firma rozpoznaje, interpretuje i rozwiązuje określone problemy oraz zgodnie z którymi wybiera i podejmuje określone działania⁴,
- określona koncepcja złożonego działania (plan działań), polegająca na formułowaniu wiązki długookresowych celów przedsiębiorstwa i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w jego otoczeniu, wyborze zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich rozmieszczenie i wykorzystanie w celu elastycznego reagowania na wyzwania rynku i zapewnienia przedsiębiorstwu korzystnych warunków egzystencji i rozwoju oraz wzrostu ekonomicznego⁵,
- świadomie wybrana koncepcja systemowego działania, polegająca na kształtowaniu warunków powstania niszy rynkowej⁶,

Biorąc pod uwagę zaprezentowane pojęcia strategii, należy podkreślić, iż ma ona również znaczenie przy zarządzaniu gospodarką finansową przedsiębiorstwa, w tym finansowania majątku będącego w posiadaniu jednostki. Przedsiębiorcy analizują otoczenie gospodarcze, które daje różne możliwości pozyskiwania kapitałów. Różnorodność form finansowania działalności gospodarczej, w tym jego majątku, wyznacza strukturę kapitału.

Strategia finansowania aktywów wskazuje, w jaki sposób jednostka gospodarcza ma zaspokajać stałe i zmienne zapotrzebowanie na kapitał, który finansuje aktywa. Strategia ta najczęściej dotyczy finansowania aktywów obrotowych. W praktyce wykształciło się kilka podejść, tj.:

- strategia konserwatywna, która sprowadza się do finansowania trwałego stanu aktywów obrotowych kapitałem własnym lub długoterminowym kredytem bankowym. Ma to duże znaczenie dla zachowania wysokiej płynności finansowej. Dodatkowo strategia ta charakteryzuje się zjawiskiem nadpłynności, co jest związane z nadwyżkami środków pieniężnych,

³ H.A. Simon, *Działanie administracji*, Warszawa 1976, s. 163

⁴ B. Hedberg, S. Jonsson, *Formułowanie strategii jako procesx nieciągły*, „Problemy Organizacji” nr 2/1977, s. 6.

⁵ W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, *Projektowanie systemów zarządzania*, Difin, Warszawa 2001, s. 86.

⁶ J.K. Solarz, *Zarządzanie strategiczne w bankach*, Poltext, Warszawa 1997, s. 78.

które są wolne i mogą być w każdej chwili użyte do płatności. Podejście w tej strategii do spraw finansowych daje jednostce gospodarczej bezpieczeństwo finansowe, jednakże obarczone dużymi kosztami finansowymi związanymi z odsetkami. W Polsce wykorzystywana jest w praktyce bardzo często strategia konserwatywna, co podyktowane jest jej prostotą, czytelnością i brakiem konieczności podejmowania złożonych decyzji⁷.

- strategia agresywna urealnia się poprzez finansowanie trwałego stanu aktywów obrotowych kredytem krótkoterminowym. Jej zaletą jest minimalizacja kosztów finansowania aktywów obrotowych (wynikająca z niższego oprocentowania kredytów krótkoterminowych) oraz poprawa poziomu stopy zwrotu kapitału własnego. Negatywna cecha to niekiedy ryzyko wzrostu stopy procentowej. Pojawić się również mogą kłopoty z pozyskaniem dodatkowych kredytów, co może uniemożliwić terminowe regulowanie zobowiązań. W podejściu praktycznym stosowanie tej strategii nie jest łatwe, ponieważ przedsiębiorca musi stale monitorować potencjalne ryzyko utraty płynności finansowej⁸.
- strategia umiarkowana to połączenie strategii agresywnej i konserwatywnej. Przedsiębiorcy dążą do dostosowania długości okresu, na który pożyczane są kapitały, do czasookresu wykorzystywania aktywów sfinansowanych z tych środków. Takie podejście daje podmiotowi gospodarczemu bardzo wiele korzyści związanych z długofalowym utrzymaniem płynności finansowej. Przedsiębiorstwo korzysta w tej strategii przede wszystkim na synchronizacji w czasie strumieni pieniężnych wydatków i dochodów⁹.

Efektywność i bezpieczeństwo zastosowania każdej z przedstawionej strategii zależy od stabilności strumieni wpływów i wydatków środków pieniężnych w danym czasie.

5. Podsumowanie

Zaprezentowane wybrane zagadnienia dotyczące aktywów przedsiębiorstwa, które rozumiane są jako środki gospodarcze, nabiera szczególnego znaczenia

⁷ A. Dulinić, *Finansowanie przedsiębiorstwa. Strategie i instrumenty*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, s. 30.

⁸ C. Skowronka (red.), *Aktywa obrotowe polskich przedsiębiorstw*, Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa w Siedlcach, Siedlce 2014, s. 58.

⁹ Tamże s. 58.

w dobie dzisiejszej gospodarki. Coraz większa intensyfikacja wymiany handlowej pomiędzy podmiotami gospodarczymi, a także z sektorem publicznym, zmusza przedsiębiorstwa do adekwatnego reagowania na potrzeby gospodarcze w tym także te związane z finansowaniem majątku. W zależności od wielkości przedsiębiorstwa struktura aktywów, jak i pasywów jest dopasowywana do bieżącej sytuacji gospodarczej, w jakiej znajduje się przedsiębiorstwo.

Bibliografia

1. Czekaj J., Dresler Z., *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006
2. Duliniec A., *Finansowanie przedsiębiorstwa. Strategie i instrumenty*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011
3. Gabrusiewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne 2007
4. Maness T., *Introduction to corporate Finance*, McGraw-Hill, New York 1988
5. Michalak A., *Strategie finansowania przedsiębiorstw w branżach kapitałochłonnych na przykładzie polskich i światowych przedsiębiorstw górniczych*, Zarządzanie i Finanse, Uniwersytet Gdański 2013
6. Sopińska A., *Kapitał intelektualny w zarządzaniu od teorii do praktyki – wizja przyszłości*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH nr 41, Warszawa 2007
7. Skowronka Cz. (red.), *Aktywa obrotowe polskich przedsiębiorstw*, Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa w Siedlcach, Siedlce 2013
8. Szafraniec-Siluta E., *Bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstw rolniczych w Polsce – ujęcie porównawcze*, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska 2013
9. Wasilewski M. *Strategia płynności finansowej przedsiębiorstw rolniczych w zależności od rentowności aktywów*, Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 91/2011
10. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 395, 398)
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (Dz.U. z 2016 poz. 1864)